

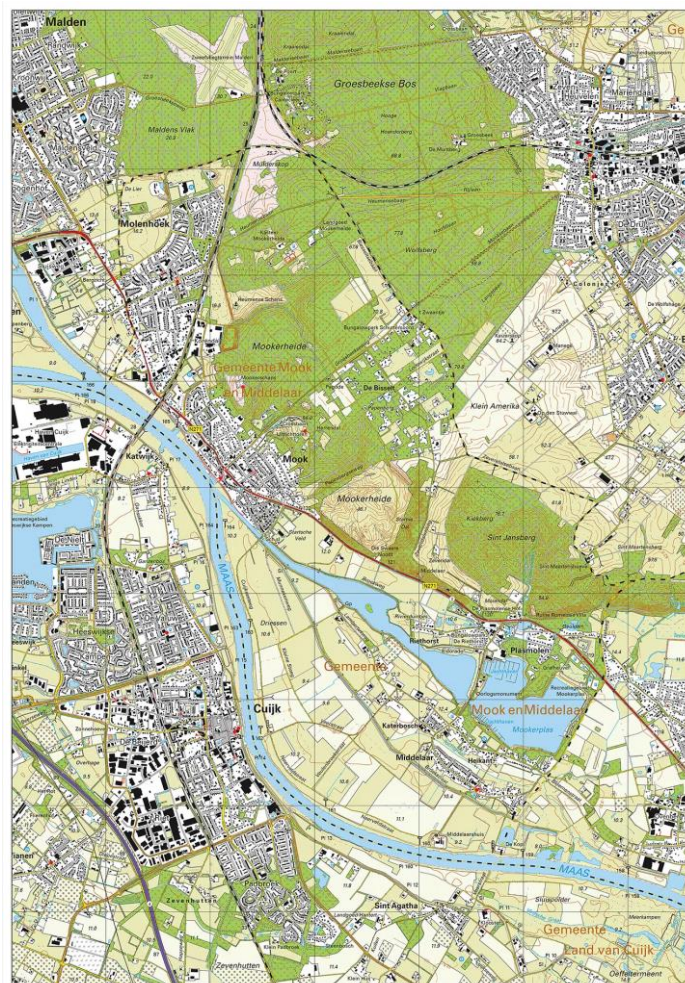
Rekenkamer Mook en Middelaar

Onderzoeksprogramma 2026

Mook, 13 november 2025

1	Inleiding	1
1.1	Achtergrond	1
1.2	Rekenkamer Mook en Middelaar	2
2	Onderzoeksprogramma 2026	2
2.1	Inleiding	2
2.2	Selectie onderzoeksonderwerpen 2026	3
3	Uitwerking onderwerpen	4
3.1	Afronding DoeMee-onderzoek onderbesteding	4
3.2	Onderzoek VTH-beleid	4
3.3	Onderzoek Wmo-inkoop en contractbeheer	5
3.4	DoeMee-onderzoek	6
3.5	Overige onderwerpen	6
4	Afsluiting	6
Bijlage 1	Aangedragen onderzoeksonderwerpen	7

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

Bij de invoering van de dualisering van het openbaar bestuur is nadrukkelijk onderscheid gemaakt tussen de gemeenteraad enerzijds en het college van burgemeester en wethouders (B&W) anderzijds. De gemeenteraad heeft een kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende rol en het college van B&W een uitvoerende. Daarbij wordt B&W ondersteund door de gemeentelijke organisatie, terwijl de raad wordt ondersteund door fractieleden en de griffie. Om de rol van de raad te versterken, is de functie van rekenkamer ingevoerd. Deze onderzoekt de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van gemeentelijk beleid en uitvoering.

Door wijziging en decentralisatie van taken in het sociaal domein (zoals de Wet maatschappelijke ondersteuning, Participatiewet en Jeugdwet), ruimtelijk domein (zoals de Omgevingswet) en dienstverlening (zoals privacywetgeving) zijn de opgaven van een gemeente en daarmee ook de uitgaven afgelopen jaren fors toegenomen. Onafhankelijke controle door een lokale rekenkamer is daarbij van groot belang. Met de wetwijziging die 1 januari 2023 is doorgevoerd, zijn de rol en bevoegdheden van de rekenkamer uitgebreid. Zo kan zij onderzoek instellen naar de contracten met privaatrechtelijke rechtspersonen waarmee bijvoorbeeld zorg of maatschappelijke ondersteuning in het sociale domein wordt ingekocht. Ook de mogelijkheden om onderzoek te doen naar subsidies, garanties en leningen zijn verruimd. Ten slotte krijgen decentrale rekenkamers meer mogelijkheden om onderzoek te doen naar privaat- en publiekrechtelijke rechtspersonen waarin verschillende overheidsorganen samenwerken (verbonden partijen).

De rekenkamer wordt door de raad aangesteld, maar opereert zelfstandig en onafhankelijk. Ze bepaalt zelf de onderwerpen die ze wil onderzoeken, waarbij de focus ligt op thema's waar de gemeente grote risico's loopt, waar veel geld in omgaat, of waar veel inwoners, bedrijven of maatschappelijke organisaties bij betrokken zijn. Het gaat om onderwerpen buiten de hitte van de politieke strijd, waarvan wordt onderzocht of het beleid 'zinnig, zuinig en zorgvuldig' is. Het kan gaan om drie typen onderzoeken:

- achteraf, om lessen te trekken uit het beleid in het verleden;
- vooraf, om te bekijken of de gemeente gereed is voor de ambities die ze nastreeft;
- tussentijds, om van lessen uit het verleden te leren of na te gaan of het huidige beleid beter kan.

De onderzoeken bestaan meestal uit een documentenanalyse en interviews met de belangrijkste betrokkenen bij een onderwerp. Daarbij wordt steeds gekeken of het betreffende beleid doeltreffend, doelmatig en rechtmatig is en of de raad voldoende in positie was om haar kaderstellende en controlerende rol uit te voeren. De bevindingen worden altijd feitelijk getoetst bij de gemeentelijke organisatie en het concept-rapport wordt voorzien van een bestuurlijke reactie van het college, alvorens het eindrapport aan de raad wordt aangeboden.

1.2 Rekenkamer Mook en Middelaar

De rekenkamer bestaat uit twee externe leden, die op 17 april 2025 door de raad zijn benoemd:

1. Berry Roelofs, Malden (voorzitter)
2. Derk-Jan Schonewille, Nijmegen (lid)

De rekenkamer wordt ambtelijk ondersteund door secretaris Pepijn Aarnink.

De samenstelling, taken en werkwijze van de rekenkamer zijn vastgelegd in de Verordening gemeentelijke rekenkamer Mook en Middelaar 2024. De rekenkamer beschikt over een eigen budget dat wordt besteed aan:

- één grootschaliger onderzoek, zo nodig en mogelijk uitgevoerd door een extern deskundige.
- één quick scan-onderzoek, uitgevoerd door de rekenkamer zelf;
- eventueel een DoeMee-onderzoek, uitgevoerd in opdracht van de Vereniging van Rekenkamers, waaraan tal van gemeenten, provincies en waterschappen kunnen deelnemen;
- vergoeding van de leden en ondersteuning van de rekenkamer.

De nieuw ingestelde rekenkamer heeft 2024 benut om kennis te maken en zaken voor te bereiden. Intern hebben we afgesproken dat de nadruk van de rekenkamer niet ligt op 'afrekenen', maar op 'leren' om gemeentelijk beleid, de uitvoering daarvan en de rol van de raad daarbij te versterken. Daarbij hebben we oog voor de gevoeligheden die bij een kleine organisatie spelen. Kennismakingsgesprekken zijn gevoerd met alle raadsfracties, het college van burgemeester en wethouders, het managementteam en de voorzitters van de rekenkamers in de buurgemeenten Bergen en Gennep en in het Rijk van Nijmegen.

De werkwijze van de rekenkamer is vastgelegd in een Reglement van Orde. Voor de aanpak van onderzoeken heeft de rekenkamer een Onderzoeksprotocol ontwikkeld. Daarnaast is gewerkt aan dit onderzoeksprogramma voor 2026.

Om ook in 2025 al een eerste onderzoek uit te voeren, heeft de rekenkamer meegedaan aan het DoeMee-onderzoek van de Vereniging van Rekenkamers gericht op onderbesteding.

2 Onderzoeksprogramma 2026

2.1 Inleiding

Dit onderzoeksprogramma is tot stand gekomen via de volgende stappen:

- een gesprek met alle vier de raadsfracties, naast kennismaking gericht op inventarisatie van onderwerpen;
- een oproep aan inwoners in Ter Sprake van 20 juni 2025 om onderwerpen aan te dragen (drie reacties);
- een inventarisatie bij de rekenkamers in buurgemeenten of er mogelijkheden bestaan voor een gezamenlijk onderzoek in de regio;

- contact met de Vereniging van Rekenkamers over het DoeMee-onderzoek dat ze in 2026 gaat uitvoeren.

Deze inventarisatie heeft geleid tot een zestiental onderwerpen (zie overzicht in bijlage 1), waaruit de rekenkamer in oktober 2025 een voorlopige keuze heeft gemaakt.

2.2 Selectie onderzoeksonderwerpen 2026

Bij de selectie van onderwerpen voor onderzoeken in 2026 zijn de volgende criteria gehanteerd:

- Het onderzoek past bij de taak (onderzoek doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid) en middelen (budget, uren) van de rekenkamer.
- Het onderzoek helpt bij de kaderstellende rol van de raad.
- Het betreft een onderwerp met groot maatschappelijk belang vanwege
 - het aantal inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties dat wordt geraakt (inclusief risico's en gevolgen);
 - het financieel belang/risico voor de gemeente;
 - de impact op de leefomgeving.
- Het betreft een onderwerp waarop de gemeente aanzienlijke invloed kan uitoefenen.
- Het onderwerp past binnen langetermijnvisie van de gemeente; het onderwerp heeft prioriteit binnen het gemeentelijk beleid.
- De uitkomsten van het onderzoek zijn breder toepasbaar (leereffect).
- Het onderwerp heeft breder draagvlak (meerdere raadsfracties, inwoners).
- Er is een afwisseling van onderwerpen uit verschillende beleidsdomeinen (ruimte/omgeving, sociaal, bestuur).

Deze criteria zijn niet bedoeld om elk onderwerp via scores en wegingsfactoren kwantitatief te waarderen, maar de onderwerpen meer kwalitatief ten opzichte van elkaar af te wegen.

Op basis van deze criteria zijn de volgende onderwerpen voor 2026 geselecteerd:

- Afronding van DoeMee-onderzoek uit 2025 naar onderbesteding
- Onderzoek naar Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH)
- Onderzoek naar WMO inkoop en contractbeheer
- Afhankelijk van het onderwerp, deelname aan het DoeMee-onderzoek van de Vereniging van Rekenkamers.

Deze onderwerpen worden in het volgende hoofdstuk uitgewerkt.

3 Uitwerking onderwerpen

3.1 Afronding DoeMee-onderzoek onderbesteding

Het DoeMee-onderzoek 2025 van de landelijke Vereniging van Rekenkamers – waar 157 gemeenten, provincies en waterschappen aan deelnemen – richt zich op financiële mee- (of tegen)vallers in de periode 2017-2024. Het doel van het onderzoek is inzicht te krijgen in de omvang van mee- of tegenvallers, de oorzaken ervan en of de raad (gedurende het jaar) goed wordt geïnformeerd over de mate van onderbesteding. Op basis van de begrotingen en programmarekeningen heeft de uitvoerder van het onderzoek, de Radboud Universiteit Nijmegen, een eerste factsheet opgesteld. De concept-factsheet is door de rekenkamer getoetst bij de controller en senior financieel adviseur van de gemeente. Tevens heeft op 30 oktober 2025 een gesprek met de Auditcommissie plaatsgevonden over hoe zij kijkt naar onderbesteding. Op basis van de resultaten van de analyse van de Radboud Universiteit en de gesprekken stelt de rekenkamer een briefadvies op, dat begin 2026 met de raad wordt besproken.

Planning: Het onderzoek is in 2025 gestart en wordt in het eerste kwartaal van 2026 afgerond.

Kosten: De kosten bedragen 500 euro ten laste van het budget 2025.

3.2 Onderzoek VTH-beleid

VTH-beleid (vergunningverlening, toezicht en handhaving) is een domeinoverkoepelende kerntaak van de gemeente en richt zich met name op het fysieke domein. Daarbij kan gedacht worden aan het behandelen van aanvragen voor omgevingsvergunningen, milieutoezicht, toezicht op veiligheid en handhaven bij overlast. Goed VTH-beleid zorgt voor veiligheid, duurzaamheid en gelijke behandeling van inwoners en bedrijven. Uit recent onderzoek van onder andere de Rekenkamer van de gemeente Utrecht blijkt dat budgetten en capaciteit voor toezicht en handhaving onder druk staan en dat monitoring van resultaten vaak onvoldoende is¹.

Voor de gemeente Mook en Middelaar speelt – gegeven de beperkte omvang van de gemeente, de groeiende en meer complexe vergunningverlening en de druk op handhaving – de vraag of het VTH-beleid en de uitvoering daarvan doelmatig, doeltreffend en rechtmatig is. Met dit onderzoek willen we de gemeenteraad inzicht geven in de werking, sturing en resultaten van het VTH-beleid binnen de gemeente. Met het oog op de binnenkort geplande herziening van dit beleid vindt de rekenkamer begin 2026 een goed moment voor dit onderzoek.

VTH-beleid is dus veelomvattend en we beperken de reikwijdte van het onderzoek in eerste instantie tot de taken in het kader van de Omgevingswet. Het doel is te beoordelen of het VTH-beleid past bij de eisen van de Omgevingswet, temeer omdat de Omgevingswet recentelijk is ingevoerd en grote impact voor gemeentes heeft gehad. Daarbij is de vraag welk beleid is vastgesteld, of de uitvoering

¹ <https://www.rekenkamers.nl/wp-content/uploads/2024/05/20240522-Rekenkamerrapport-Over-Lastig-Handhaven.pdf>

daarvan goed en zorgvuldig gebeurt en of inwoners en ondernemers duidelijkheid hebben over wat mag en niet mag.

Vragen die in het onderzoek aan de orde komen, zijn onder andere:

- In hoeverre is het VTH-beleid aangepast aan de Omgevingswet?
- Zijn de taken en verantwoordelijkheden tussen gemeente, Omgevingsdienst en andere partijen duidelijk geregeld?
- Is er voldoende capaciteit en kennis bij medewerkers om de regels goed uit te voeren?
- Hoe wordt gecontroleerd of vergunningen en regels goed worden nageleefd?
- Krijgen inwoners en bedrijven duidelijke informatie en gelijke behandeling bij vergunningen?

Planning: Het onderzoek wordt in de eerste helft van 2026 uitgevoerd.

Kosten en tijdsinzet: Het onderzoek wordt door de rekenkamer zelf uitgevoerd. De benodigde tijdsinzet wordt geschat op 100 uur en de daarmee gepaard gaande kosten bedragen 3.500 euro.

3.3 Onderzoek Wmo-inkoop en contractbeheer

Sinds 2015 zijn er veel taken overgeheveld van het Rijk naar gemeenten. Gemeenten zijn verantwoordelijk geworden voor jeugdzorg (Jeugdwet), werk en inkomen (Participatiewet) en zorg aan langdurig zieken en ouderen (Wet maatschappelijke ondersteuning, Wmo). Deze decentralisaties zouden moeten leiden tot een participatiesamenleving – een samenleving waarin mensen naar vermogen meedoen en omkijken naar elkaar. Daar waar inwoners dat onvoldoende zelf of met hun netwerk kunnen realiseren, is er zorg en ondersteuning vanuit de gemeentelijke overheid beschikbaar. De overheveling naar gemeenten van deze taken zou ook een positieve invloed moeten hebben op de uitvoering, door maatwerk aan te bieden en het aanbod efficiënter en financieel voordeliger in te richten. De praktijk blijkt echter weerbarstig: de drie decentralisaties leveren gemeenten veel vraagstukken op over inrichting en organisatie alsmede budgetoverschrijdingen.

De gemeente Mook en Middelaar zet sterk in op samenredzaamheid. Zo staat in de Programmabegroting 2026: 'We geloven in de kracht van onze gemeenschap en willen de samenredzaamheid in onze gemeente verder versterken. Iedereen moet kunnen meedoen én zich hier thuis en veilig voelen.'² Binnen het sociaal domein moet voor de mensen die de gemeente nodig hebben, de dienstverlening op orde zijn. Sinds 2015 heeft een aantal gemeenten in het Rijk van Nijmegen (inclusief Mook en Middelaar) de inkoop van Wmo en Jeugdhulp gezamenlijk georganiseerd. Daartoe wordt gewerkt met inkoopkaders voor onder andere Wmo hulpmiddelen, huishoudelijke hulp, ambulante Wmo (betreft verschillende vormen van begeleiding, dagbesteding 18+ (exclusief ouderen), kortdurend verblijf, Tijdelijk Verblijf LVB 18+) en beschermd wonen (laatste samen met gemeenten in heel Gelderland-Zuid). In deze inkoopkaders worden afspraken vastgelegd over onder meer de uitgangspunten, het inkoopproces, het aantal aanbieders, de bekostiging en het contractbeheer. Mede met het oog op de toenemende vergrijzing zijn vanuit de raad vragen naar voren gekomen over de effectiviteit en efficiëntie van de Wmo-inkoopprocessen en het contractbeheer.

² Programmabegroting 2026. p. 10.

Vragen die in dit onderzoek aan de orde komen, zijn onder meer:

- Zijn de processen efficiënt georganiseerd?
- Hoe houdbaar is de Wmo de komende jaren bij toenemende vergrijzing en zwaartelast?
- Hoe houdt de gemeente financieel grip op deze opneemeregelingen?
- Hoe is de informatievoorziening over dit onderwerp aan de raad?
- Kan de kaderstellende en controlerende rol van de raad op dit onderwerp worden verbeterd?

Planning: Het onderzoek wordt in de tweede helft van 2026 uitgevoerd.

Kosten en tijdsinzet: Het onderzoek wordt door de rekenkamer zelf uitgevoerd. De benodigde tijdsinzet wordt geschat op 100 uur en de daarmee gepaard gaande kosten bedragen 3.500 euro.

3.4 DoeMee onderzoek

Op het moment van afronding van dit onderzoeksprogramma is het onderwerp van het DoeMee-onderzoek in 2026 nog niet bekend. Afhankelijk van het gekozen thema beslist de rekenkamer of ze ook in 2026 deelneemt aan dit gezamenlijke onderzoek van de Vereniging van Rekenkamers. De kosten van eventuele deelname aan het DoeMee-onderzoek bedragen 500 euro.

3.5 Overige onderwerpen

Gezien de beperkte middelen van de rekenkamer kunnen niet alle aangedragen thema's worden opgepakt. Voor zover nog relevant, kunnen ze in een volgend jaar nog worden geagendeerd. Daarnaast houdt de rekenkamer de mogelijkheid open om over specifieke onderwerpen een beknopt briefadvies uit te brengen. Dit is bijvoorbeeld het geval als onderzoeken van regionale rekenkamers of van de Vereniging van Rekenkamers (die zogenaamde meta-analyses van rekenkameronderzoeken over een bepaald onderwerp laat uitvoeren) resultaten opleveren, die ook voor Mook en Middelaar van belang zijn. In zo'n briefadvies kunnen de resultaten naar de situatie van Mook en Middelaar worden vertaald.

4 Afsluiting

Voor de aangegeven onderwerpen zal voorafgaand aan de daadwerkelijke start van het onderzoek een meer gedetailleerd onderzoeksplan worden opgesteld, dat ter kennisgeving aan raad en college zal worden aangeboden.

Mocht u naar aanleiding van dit onderzoeksprogramma voor 2026 vragen hebben of een toelichting wensen, dan horen wij dat uiteraard graag van u.

Rekenkamer gemeente Mook en Middelaar | Berry Roelofs en Derk-Jan Schonewille

Mook, 13 november 2025

Bijlage 1 Aangedragen onderzoeksonderwerpen

Onderwerp
Ruimte/leefomgeving
• Woonbeleid: betaalbare woningen voor jeugd
• Grond-/vastgoedbeleid (tekorten)
• Verkeersveiligheid (o.a. op N270, Groesbeek-A73)
• VTH-beleid (handhaving, omgaan met klachten, o.a. case Zandberg)
• Doeltreffendheid economisch beleid
• Kosten en baten investeringen in toerisme (investeringen terugverdiend?)
• Gemeentelijk vastgoed energieneutraal in 2030?
• Voorziening Groenfonds ter compensatie van waardevol groen
• Vervolg aanpak Maasheggen
• Second opinion Business Case Maasdal
Sociaal domein
• Doelmatigheid regionale samenwerking sociaal domein, o.a. beschermd wonen
• Wmo-inkoopprocessen en contractbeheer met oog op toenemende vergrijzing
• Afschaffen Adviesraad Sociaal Domein
Bestuur/bedrijfsvoering
• Kwaliteit dienstverlening aan inwoners, o.a. werkwijze en functioneren KCC
• Transparantie, invloed, bestuurlijke controle en efficiëntie van regionale samenwerking
• Digitale veiligheid gemeente